

28.11.2005
Notat13239
ERSC/kiak

Internationalisering og uddannelse

FTF oplæg til Globaliseringsrådets møde d. 1.-2.12.2005

Internationalisering af uddannelse – et vilkår

Udviklingen af vores uddannelser og uddannelsessystemer kan ikke alene tænkes ud fra nationale behov. Vi skal i stigende grad se uddannelserne i en international sammenhæng og derfor også tage højde for de behov og krav internationaliseringen stiller i reformer af såvel de enkelte uddannelser som af de systemer de enkelte uddannelser indgår i.

Der er flere grunde til at internationalisering er et vilkår.

Globalisering betyder øget mobilitet såvel på tværs af de nationale arbejdsmarkeder som på tværs af uddannelsessystemerne. For den person, der ønsker at anvende sin nationalt opnåede uddannelse i et andet land er det naturligvis altafgørende at uddannelsen anerkendes enten som grundlag for beskæftigelse eller som adgang til videreuddannelse. Uddannelser taget i Danmark skal derfor i princippet både kunne give beskæftigelse og videreuddannelsesmuligheder nationalt som internationalt. Det nationale arbejdsmarked og uddannelsessystem skal på samme måde kunne modtage personer fra andre lande.

En række internationale samarbejdsprocesser på uddannelsesområdet fremmer ligeledes internationaliseringen. Samarbejdsprocesser, der har væsentlig betydning, er etableret i EU-regi og på bilateralt niveau i de såkaldte Bologna- og Københavnerprocesser omfattende de videregående uddannelser og erhvervsuddannelserne på alle niveauer. Uddannelserne på FTF-området indgår i disse processer.

Også den stigende betydning af det globale uddannelsesmarked er en drivkraft bag internationaliseringen af uddannelser og uddannelsessystemer. Netop denne drivkraft stiller særlige udfordringer til et dansk og nordisk uddannelsessystem, der er politisk styret og i betydelig grad offentligt finansieret.

Anbefaling

- FTF ser internationaliseringen af vores uddannelser og uddannelsessystemer som et centralt vilkår for uddannelsespolitikken. FTF anbefaler derfor også, at regeringens kommende globaliseringsstrategi lægger afgørende vægt på at løse de udfordringer internationaliseringen stiller uddannelser og uddannelsessystemer overfor.

Internationalisering – en mulighed for en kvalitativ styrkelse af uddannelserne

Betydningen af internationaliseringen for uddannelserne er ikke givet, og den fører derfor heller ikke automatisk til givne forandringer. Internationaliseringen stiller os derimod overfor en række valg og udviklingsmuligheder. Derfor er det helt centralt at opstille mål for de forandringer som vi ønsker internationaliseringen skal have for os.

FTF ønsker et styrket internationalt samarbejde om uddannelse med det mål at skabe større gensidig forståelse og anerkendelse af de enkelte landes uddannelsessystemer. Målet skal ikke være harmonisering og ensretning af uddannelserne. Et styrket samarbejde skal respektere de enkelte landes kompetence til at træffe egne afgørelser om uddannelsernes mål, indhold og struktur.

For FTF er det endvidere et centralt udgangspunkt, at formålet med uddannelse er bredt. Uddannelse har sociale, økonomiske og demokratiske mål og skal derfor bidrage såvel til demokratisk og social forståelse som til økonomisk vækst. Uddannelse skal derfor også sigte på at give det enkelte menneske de optimale muligheder såvel for aktiv deltagelse i samfundet som for beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

Den øgede internationalisering stiller nye krav og muligheder op for denne deltagelse og for beskæftigelsesvilkårene – krav og muligheder som uddannelse kan bidrage til at imødekomme. Den brede forståelse af uddannelsernes formål må derfor indtænke den internationale dimension og bl.a. vægte interkulturel forståelse og opnåelse af internationale kompetencer.

Det er helt afgørende, at internationaliseringen fører til en kvalitativ styrkelse af uddannelserne.

Vi skal fremme studenter og lærermobilitet, der bringer ny viden, nye kompetencer og nye tænkemåder ind i undervisningen og i uddannelsesmiljøerne.

Vi skal fremme tværnationale institutionssamarbejder, der opbygger stærke alliancer med det mål at styrke vidensudvikling og forskning.

Vi skal fremme metoder, der kan sikre en gensidig anerkendelse af kompetencer og uddannelsesniveauer på tværs af nationale systemer.

Det er eksempler på forandringer, hvor internationaliseringen kan fremme kvaliteten i uddannelserne ved at styrke den internationale dimension.

For FTF er det afgørende at internationalisering af uddannelserne tænkes så bredt som overhovedet muligt. Internationalisering skal være et element i alle uddannelser og systemer og være en prioriteret og synlig del af uddannelsernes profil og indhold. Internationaliseringen skal komme den enkelte studerende og færdiguddannede til gode.

Internationalisering er altså ikke kun et spørgsmål om eliten. Udfordringen og mulighederne i internationaliseringen er langt større. Hvis vi alene bruger ressourcer og kræfter på at tiltrække nogle relativt få elitestuderende og opbygge nogle få smalle elitemiljøer, har vi nok skabt "lommer af internationalisering", men det vil være utilstrækkeligt. Den brede internationaliseringsindsats skal derfor have afgørende vægt i den kommende indsats.

Anbefalinger

- Internationaliseringen tilfører uddannelsernes brede målsætning en vigtig international dimension, der skal vægte interkulturel forståelse og internationale kompetencer.
- Internationaliseringen skal bidrage til kvalitativ styrkelse af uddannelserne.
- Internationaliseringsinitiativerne skal lægge afgørende vægt på bredden i indsatsen.

Behov for særlig indsats på de erhvervsrettede videregående uddannelser

Graden af internationalisering indenfor de forskellige uddannelsesområder er i dag meget forskellig. Heldigvis er der ikke uddannelsesområder, der skal starte helt fra bunden, men der er stor forskel på hvor stor en rolle og hvor høj en prioritet internationaliseringen gives.

De lange videregående universitetsuddannelser har den længste og stærkeste tradition – ikke mindst drevet af forskningens grundlæggende behov for at bygge på og udvikle viden i internationale sammenhænge. Universiteterne har derfor også stor erfaring i studenter, lærer og forskermobilitet og i strategisk allianceopbygning med udenlandske institutioner. Også på erhvervsskoleområdet er der opbygget en stor erfaring og praksis på internationaliseringsområdet – ikke mindst vedrørende international praktik.

De erhvervsrettede videregående uddannelser (KVU og MVU) har generelt set den svageste erfaring med internationalisering. Det skyldes flere forhold, men en vigtig faktor er at disse uddannelsesområder indtil for få år siden var stærkt opsplittede og ofte karakteriseret ved relativt små, monofaglige og ressourcetsvage institutioner.

Først med rammelovgivningerne om akademi og professionsbacheloruddannelserne og lovgivningerne på institutionsområderne er der skabt sammenhængende strukturer og stærkere og bredere institutioner, der bedre er i stand til at løfte internationaliseringsopgaven.

Der er taget vigtige initiativer på akademi- og professionsbachelorområdet. Professionsbacheloren indgår i Bologna-processen, det europæiske meritssystem anvendes i bekendtgørelserne, institutionerne indgår i stigende omfang i tværnationale samarbejder.

Der er imidlertid et særligt behov for en internationaliseringsindsats på området for de erhvervsrettede videregående uddannelser dels for at indhente "efterslæbet" set i forhold til de øvrige uddannelsesområder, dels for at give områder optimale rammer for at anvende internationaliseringen som kvalitetsudvikling af uddannelserne.

Anbefaling

- FTF anbefaler at der i den kommende internationaliseringsindsats lægges særlig vægt på de erhvervsrettede videregående uddannelser.

Fokusområder, hvor internationaliseringen i særlig grad kan fremmes

På denne baggrund vil FTF foreslå, at der i særlig grad tages initiativer på 5 fokusområder. Det er:

- *Uddannelsernes mål, indhold og struktur*
- *Mobilitet*
- *Akademiers og CVU'ernes vilkår for internationalisering*
- *Gennemsigtighed og gensidig anerkendelse*
- *Uddannelsesmarkedet*

Uddannelsernes mål, indhold og struktur

Meget få uddannelser på KVVU og MVU området har internationalisering indarbejdet som en del af uddannelsens målformulering. MVU-rådet har i sin rapport om Internationalisering fra januar 2003 peget på, at internationaliseringsdimensionen slet ikke indgår i MVU loven og kun i få uddannelsesbekendtgørelser.

Internationalisering skal også afspejle sig i uddannelsernes indhold og curricula. Hvordan er naturligvis helt afhængig af det specifikke faglige område, men det er vigtigt at netop den internationale dimension tages op som en del af uddannelsernes indholdsmæssige og pædagogiske udviklingsarbejde. Måder at styrke den internationale dimension på er en højere grad af anvendelse af udenlandske gæstelærere og ved at øge engelsksprogede undervisningsperioder.

Ser man på de enkelte KVVU og MVU/professionsbacheloruddannelsers struktur og tilrettelæggelse kan der også her være barrierer for at styrke den internationale dimension i curricula, herunder indlægge mobilitetsperioder.

Det kan f.eks. skyldes, at den studerende ikke opnår tilstrækkelig merit for teoretiske studier eller praktikperioder taget i et andet land. Den indgående mobilitet af udenlandske studerende kan ligeledes hæmmes af, at der ikke er indtænkt udenlandske studerende i perioder af uddannelsen. Det ville f.eks. kræve engelsksprogede undervisningsperioder.

Forslag:

- Kommende revisioner af love og bekendtgørelser må indarbejde internationaliseringen i uddannelsernes målformuleringer.
- CIRIUS¹ gennemfører aktiviteter, der kan understøtte udviklingen af den internationale dimension i uddannelsernes indhold og struktur.

¹ CIRIUS er Videnskabs- og Undervisningsministeriets styrelse for internationalisering af uddannelse. Styrelsen er placeret i Undervisningsministeriet og har bl.a. som opgave at foretage anerkendelse af udenlandske uddannelser, samt administration af EU's uddannelsesprogrammer. CIRIUS har en rådgivende bestyrelse, hvor FTF er repræsenteret.

- Der skal i alle uddannelsers struktur og tilrettelæggelse indtænkes mulighed for mobilitetsperioder såvel i teori- som praktikforløb og såvel 'udgående' som 'indgående' mobilitet.
- Der ydes projektstøtte til tværnationale udviklingsprojekter indenfor specifikke uddannelser om fælles teori eller praktikmoduler.

Mobilitet

Såvel studenter som lærermobiliteten er generelt svag på akademi og professionsbacheloruddannelserne. Mobiliteten kan understøttes af forandringer i uddannelsernes indhold og struktur, men det vil også være væsentligt at styrke de økonomiske incitamenter særligt på leder- og lærerområdet

Den internationale dimension bør stå stærkere i vejledningsindsatsen. Der er i dag særlige vejledningsinstanser med ekspertise på det internationale område, men spørgsmålet om den internationale dimension skal indgå stærkere og bredere i vejledningssystemet.

Vores viden om de færdiguddannedes mobilitet og hvilke barrierer der er for anvendelse af KVVU og MVU/Professionsbacheloruddannelser til beskæftigelse og videreuddannelse i et andet land er ikke eksisterende og i bedste fald begrænset. EU er et væsentligt område for mobiliteten, men den bør stimuleres langt bredere.

Forslag:

- Mulighederne for økonomisk støtte til opbygning af tværnationale leder- og lærernetværk skal forbedres.
- Den internationale dimension skal vægtes mere i vejledningsindsatsen på uddannelsesinstitutionerne bl.a. gennem en målrettet indsats overfor vejlederne.
- Der etableres et analyseprojekt der afdækker problemstillingen om muligheder og barriere for anvendelse af KVVU og MVU uddannelser i andre lande – såvel indenfor som udenfor EU området.

Akademier og CVU'ernes vilkår for internationalisering

Internationalisering indgår ikke som et ligeværdigt element i institutionernes udviklingsarbejde og i planlægningen og prioriteringen af institutionens aktiviteter.

Det er nødvendigt med en højere grad af forpligtelse men den skal følges af bedre vilkår, herunder økonomiske for internationaliseringsaktiviteter. Også spredning af erfaringer og 'best practice' skal styrkes, så viden om hvordan internationaliseringen kan styrke kvalitetsudviklingen af uddannelserne kan spredes på tværs af institutioner og uddannelsesområder.

I sammenhæng med akkrediteringen af uddannelser og institutioner skal den internationale dimension i institutionernes arbejde prioriteres højere, og derfor indgå som et centralt element.

Øget viden om, hvordan KVVU og MVU-områderne kan anvende EU's uddannelsesprogrammer, herunder det nye integrerede program for livs lang læring, der forventes i kraft fra 2007, bør også være et centralt indsatsområde.

Forslag:

- Institutionerne skal forpligtes til at arbejde med internationaliseringsinitiativer. Denne forpligtelse skal følges af en forhøjelse af internationaliseringstaxameteret i en periode på 3 år for at stimulere indsatsen.
- Internationalisering skal indgå som et centralt element i akkrediteringen af uddannelser og uddannelsesinstitutioner.
- Der ydes målrettede tilskud til initiativer, der fremmer tværnationalt institutionsamarbejde og spredning af 'best practice'.
- CIRIUS udarbejder en særlig vejledning om akademier og CVU'ernes muligheder for at anvende EU's uddannelsesprogrammer og gennemfører en informationsrunde når det nye program er vedtaget i 2007.

Gennemsigtighed og gensidig anerkendelse

Gennemsigtighed og gensidig anerkendelse af uddannelser og uddannelses-systemer er helt afgørende for øget internationalisering. Hvis studerende, lærere, institutioner, arbejdsgivere, faglige organisationer og myndigheder ikke har mulighed for indsigt i og tiltro til kvaliteten af hinandens uddannelser er det ensbetydende med en afgørende barriere for internationalisering.

Derfor er det centralt at understøtte udviklingen af værktøjer der kan gøre det muligt for alle aktører at opnå information om og indsigt i andre landes enkeltuddannelser og systemer. Sådanne værktøjer er under udvikling i form af kvalifikationsrammer og principper for kvalitetssikring – et arbejde der bør gives særligt prioritet og samarbejdes bredt om.

Forslag:

- FTF foreslår, at der gives særligt prioritet til at udvikle kvalifikationsrammer og kvalitetssikring af uddannelse med det mål at sikre gennemsigtighed og anerkendelse af uddannelse på tværs af nationale uddannelsessystemer.

Uddannelsesmarkedet

Det globale uddannelsesmarked er i kraftig vækst og giver politisk styrede uddannelsessystemer som det danske og nordiske særlige udfordringer.

FTF mener, at det danske uddannelsessystem fortsat skal være et politisk styret system, der i lovgivning fastsætter rammer, mål og finansiering. Det er politisk fastsatte mål, der skal være styrende for udbuddet, og det er den høje grad af offentlig finansiering, der skal sikre den lige adgang for alle til uddannelse. En stor del af uddannelserne er erhvervsrettede og skal derfor udvikles i dialog med brugere og interessenter på arbejdsmarkedet.

For FTF er det derfor også afgørende, at der fastsættes klare rammer, mål og vilkår for danske uddannelsesinstitutioners udbud af uddannelser til fuld brugerfinansiering.

Rammer, mål og vilkår må bl.a. fastlægges under hvilke forudsætninger et udbud kan ske, hvilken kvalitetssikring uddannelsen skal underlægges, hvordan betalingsuddannelser relation skal være til de offentligt finansierede uddannelser, den økonomiske styring af betalingsuddannelserne, udbud af danske ud-

dannelser i andre lande, markedsføring mm. Det er helt centralt, at der er offentlig adgang til information om alle disse elementer i betalingsuddannelserne.

Forslag:

- Der fastlægges politisk rammer, mål og vilkår for udbud af betalingsuddannelser, herunder princippet om offentlig adgang til information om uddannelsernes kvalitet, økonomi mm.